

Retoryka różnych perspektyw Rhetoric of various perspectives

10 (3) 2023 ISSUE EDITOR: AGNIESZKA KAMPKA

AGNIESZKA KAMPKA

SZKOŁA GŁÓWNA GOSPODARSTWA WIEJSKIEGO W WARSZAWIE, POLSKA

<https://orcid.org/0000-0002-9732-6482>

agnieszka_kampka@sggw.edu.pl

Retoryka różnych perspektyw – wprowadzenie do tematu numeru
Rhetoric of various perspectives – a foreword

License

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 international (CC BY 4.0).

The content of the license is available at <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

AGNIESZKA KAMPKA

SZKOŁA GŁÓWNA GOSPODARSTWA WIEJSKIEGO W WARSZAWIE, POLSKA

<https://orcid.org/0000-0002-9732-6482>

agnieszka_kampka@sggw.edu.pl

Retoryka różnych perspektyw – wprowadzenie do tematu numeru

Retoryka pojawia się tam, gdzie możliwe są dwa lub więcej punkty widzenia. Wayne C. Booth (2004: 8) rozpoczynając swój manifest na rzecz edukacji retorycznej, przytacza kilkanaście różnych definicji retoryki, jakie formułowane były na przestrzeni wieków. Przyjrzyjmy się kilku współczesnym. Ivor Armstrong Richards uważał, że retoryka to badanie nieporozumień i sposobów zaradzenia im. Lloyd Bitzer tłumaczył, że retoryka jest sposobem zmieniania rzeczywistości poprzez tworzenie dyskursu, który pośredniczy między myślą a działaniem. Jacques Derrida twierdził, że retoryka jest czymś decydującym w społeczeństwie, bez niej nie ma społeczeństwa ani polityki. Sam Booth zaś uważał, że retoryka to sztuka odkrywania uzasadnionych przekonań i tego, w co wierzymy, że powinniśmy wierzyć.

Teksty zebrane w niniejszym numerze udowadniają trafność tych definicji. Mamy przyjemność zaprezentować Państwu numer, w którym zebrane zostały artykuły pokazujące różnorodność sytuacji, w których zderzają się ze sobą odmienne perspektywy. To sytuacje, w których to samo zjawisko, zdarzenie, działanie może być (i jest!) interpretowane w zupełnie odmienny sposób. Interpretacja ta zaś prowadzi do tworzenia określonych przekonań i wyrastających z nich działań.

Prezentujemy analizy dotyczące epok, wydarzeń i typów komunikacji bardzo od siebie odległych. Wszystkie łączy jednak wspomniane zderzenie różnych punktów widzenia. Co więcej, łączy je także uniwersalność wniosków.

Na początek proponujemy zderzenie perspektywy antycznej i współczesnej. Joanna Sowa w artykule zatytułowanym *Retor o barbarzyńcach, barbarzyńcy o retoryce – przybysze z dalekich krajów w utworach Lukiana z Samosat* opisuje różne sposoby patrzenia na barbarzyńców. Pokazuje, w jaki sposób pozycja przyjmowana przez nadawcę – Greka syryjskiego pochodzenia – obnaża stereotypy leżące u podstaw oceny innych. Umowność kategorii pozwalających nam etykietować własne i obce grupy, znaczenie satyry i humoru w ujawnianiu założeń bezwiednie przyjmowanych jako oczywiste – te działania Lukiana wydają się wciąż bardzo aktualne.

Inną różnicę perspektyw – tym razem dotyczącą tego, co rozpoznajemy jako działanie perswazyjne – pokazuje Joanna Nowińska w artykule *Eufonia, sensoryka i intertekstualność w komunikacji perswazyjnej na przykładzie tekstu z pogranicza kultur – J 8,1-11*. Przedstawiona przez autorkę analiza biblijnego opisu ujawnia dodatkowe sensy możliwe do odczytania tylko wtedy, gdy uwzględnimy różnice między środkami przekonywania w kulturze oralnej i piśmiennej. Artykuł pokazuje, w jaki sposób brzmienie słów oraz uaktywnianie przez tekst zmysłu słuchu czy dotyku może zmieniać odczytanie sytuacji retorycznej. Warto uwzględnić tę potencjalność w badaniach wielu typów zapośredniczonej medialnie retoryki współczesnej.

W kolejnym artykule: *Instadziennik Mariusza Szczygła jako przykład dyskursu retorycznego*. Justyna Maguś, badając instagramowe posty, przedstawia różne perspektywy rozumienia i praktykowania pracy pisarskiej i dziennikarskiej. Dowodzi, że zmiana nie polega jedynie na nowej formie wyrazu, jaką jest na przykład dominacja przekazów wizualnych, ale przede wszystkim na ewolucji charakteru kontaktu między pisarzem a jego czytelnikami. W tej sytuacji wyzwaniem staje się przemyslenie na nowo znaczenia poszczególnych elementów triady logos, etos, patos w retoryce dziennikarskiej.

Artykuł Marka Kochana *Wojenna retoryka przemocy w konflikcie rosyjsko-ukraińskim* dotyczy sytuacji, w której odmiennosc czy wręcz sprzeczność perspektyw jest sednem procesu komunikacji. Autor podejmuje bardzo aktualny temat, ale pokazuje uniwersalne retoryczne mechanizmy przedstawiania sprawców przemocy. Omawia cechy retoryki delegitymizującej przemoc, rekonstruuje obrazy i argumenty pozwalające odbiorcy bez problemu określić granice etyczne opisywanych działań.

W dziale *Varia* przedstawiamy artykuł Elżbiety Pawlak-Hejno (*Crowdfunding i retoryka. Strategie budowania wspólnoty na wybranych przykładach z serwisu Patronite.pl*), w którym autorka analizuje toposy wykorzystywane przez twórców, aby zbudować zaufanie i zintegrować wokół siebie grupę wspierających ich finansowo odbiorców.

Zapraszamy też do lektury recenzji. Artur Cedzich omawia dwa tomy z serii wydawanej pod redakcją Oferą Feldmana: *Debasing Political Rhetoric: Dissing Opponents, Journalists, and Minorities in Populist Leadership* (Springer 2023) oraz *Political Debasement: Incivility, Contempt, and Humiliation in Parliamentary and Public Discourse* (Springer 2023). Maria Załęska przedstawia zaś *Routledge Handbook of Descriptive Rhetorical Studies and World Languages* przygotowany pod redakcją Weixiao Wei i Jamesa Schnella (Routledge 2023).

Bibliografia

Booth, Wayne C. 2004. *The Rhetoric of RHETORIC. The quest for effective communication*. Oxford: Blackwell Publishing.